

Per. 1971

Olen tähän, kirjasto- ja informaatiopalvelualan tiedekuntatasoisen koulutuksen syntyvaiheita jäljittävään teemanumeroon haeskellut pääkirjoituksen pohjustukseksi tutkimuskirjallisuutta, jossa selvittäisiin vastaavaa ilmiötä muualla maailmassa. Haaskelun tulos on ollut varsin laiaha.

Kronikkamaisia tietoja löytyy monenmoisista katsauksista, luetteloista, yliopistojen esittelyistä yms. Uskomaton on niiden kirjoitusten määrä, jotka halusta indeksoisin fraasilla NÄIN ME KOULUTAMME. En permutoisi, vaan luokitaisiin yhden sanan mukaan. Tosin siinä taitaisi käydä niin, että luokka ME tulisi turhan suureksi. Enimmäkseen olen löytänyt tietoja, joista ei viisastu sen enempää kuin tiedosta »Tampereen yliopisto, Kirjastotieteen ja informatiikan laitos. Per. 1971.»

»Per. 1971» tarkoittaa, että tarvittavat varat myönnettiin ja niiden turvin toiminta saattoi alkaa. Lainan käsitteet Antti Eskolalta: »Per. 1971» on ilmiön suppein mahdollinen kuvaus. Tämän teemanumeron tehtävänä on aloittaa sen olemuksen hahmottaminen.

IFLAn Chicagon yleiskokouksessa 1985 Margaret Anderson tarkasteli miten kirjastotiede muutoutui yliopistolliseksi oppiaineeksi Yhdysvalloissa. Hallussani on koodinumeroton kappale hänen esitelmästänsä *Library Science Becomes a University-Based Discipline*. Sikäläiset olot ovat sikäläisiä oloja, mutta Andersonin esitelmässä on huomioita, joiden vastineita mekin voisimme etsiä, vaikka meillä ei olekaan Carnegie-säätiötä mesenaattina.

Vuonna 1915 oli perustettu Amerikan kirjastokoulujen liitto, joka ensimmäisenä tehtävänänsä laati koulutukselle standardit. Ei silloin tavoiteltu varsinaista professionaalista koulutusta. Kirjastonhoitajat edellyttivät koulutukselta, että tutkinnon suorittaneet osaisivat tehdä käytännöllistä suoritettavaa työtä. Vaikka keskustelua käytiinkin siitä riittäkö, että koulutus tuottaa työvoimaa kirjastojen välittömiin tarpeisiin, vai tulisiko koulutuksen sisältää myös kirjastofilosofisia aineksia, koulutus pysyi ammatillis-teknisenä.

Yleisten kirjastojen tukiohjelmistaan tunnettu Carnegie-säätiö puuttui tässä vaiheessa koulutuskysymykseen. C. C. Williamson sai tehtäväksi tehdä selvitys asiasta ja hänen raporttinsa julkaistiin v. 1923. Keskeistä siinä on, että kirjastonhoitajuus osoitetaan professioiksi, mikä merkitsee, että alan koulutus kuuluu yliopistojen campuksille; opettajakunnan tulee olla aka-

teemista samassa merkityksessä kuin lääkäri- ja lakimieskoulutuksessa. Kun ammattikunta vasta siirtyi hämmästelystä pohdintaan, ilmestyi v. 1924 W. S. Learnedin tutkimus *The American Public Library and the Diffusion of Knowledge*. Nämä kaksi työtä syyttivät Carnegie-säätiön myöntämään v. 1926 5 milj. dollaria kirjastokoulutuksen tason nostamiseen 10-vuotisenä ohjelmana. Miljoonista yksi varattiin sellaisen akateemisen laitoksen perustamiseen, joka kirjastoalalla olisi samalla tasolla kuin oikeustiede Harvardin yliopistossa ja lääketiede Johns Hopkins -korkeakoulussa.

Säätiön puheenjohtaja päätti, että Chicagon yliopisto olisi uuden laitoksen sijoituspaikka. Perusteluista mielenkiintoa on kahdella seikalla: yliopiston tunnustettu korkea akateeminen taso ja sen etuisa koko, joka mahdollistaisi uuden ryhmän integroitumisen yliopistoyhteisöön.

Chicagossa opetus aloitettiin 1928 ja se keskitettiin käsitteisiin, periaatteisiin ja tutkimusmenetelmiin. Opettajakunta koostui tohtoreista, joilla oli niukasti, jos lainkaan kokemusta kirjastotyöstä. Tämä merkisi niin radikaalia poikkeamista tavanomaisesta kirjastokoulutuksesta, että hanke nostatti kirjastonhoitajakunnan niskavillat pystyyn, varsinkin kun Chicagossa oli tarjona peräti maisterin ja tohtorin tutkintoja. Vieläkin, lähes 60 vuotta myöhemmin, ajatus kirjastotieteen tohtorista nostattaa monen kulmakarvoja puoliääneen-mutinoista puhumattakaan, Anderson puraisee. Hänen lystikkään piukkojen sanakäänteidensä takaa asettuu pohdittavaksi seuraava ajatus: Kun kirjastonhoitajilla ammatinharjoittajina on taipumus arvioida tarvittavaa koulutusta työtehtävistä käsin, niin ammattikuntaan kuulumattomat arvioivat sitä kirjastoinstituutiolle asettamista vaatimuksista käsin — ja päätäjänä nostavat koulutuksen tasoa.

Chicagon laitos kasvatti ensimmäisen yhteiskuntatieteellisesti orientoituneen tutkijasukupolven, joka aikanaan sijoittui muihin yliopistoihin johtamaan akateemisia kirjastokouluja. Lumipallo kasvaa pyöriessään. — Siinä suppea taustoitus tiedolle »University of Chicago, Graduate Library School. Per. 1926.»

Myös »Per. 1971»:llä on oma menneisyytensä; se on aloitus ja sillä on vielä tuntematon, kuitenkin jollain tapaa hahmotettu tulevaisuutensa; sillä on myös se erilainen tulevaisuus, joka tänään näyttäytyy kirjastotieteen ja informatiikan laitoksen 15-vuotisena historiana.

Lainaan Reijo Savolaiselta (laitoksen Tutkimuksia -sarjan No. 19, 1985) ajatusmallin *Soll-*

ja *Ist*-tiloista. »Per. 1971» on tulos *Soll*-tilasta, joka muotoutui kantamaan ideaa nimeltä »Meidän tulee nostaa kirjastoalan koulutus akateemiselle tasolle!» — Kirjastoala käsitettäköön tässä sanan laajimmassa merkityksessä.

Mistä, miksi ja miten tämä *Soll*-tila syntyi? Ajatusta veivät eteenpäin — ketkä? Miksi he toimivat? Millaisia tulevaisuuden visioita elättäen ja millaisin päämäärin he purttaan tai pursiaan ohjasivat? Mikä oli toiminnan ponnin? Kohtasivatko he karikkoja, vastahankaa? Entä miten idea siirtyi hallintokoneistoon? Miksi ja miten idea siellä muuntui myönteiseksi päätökseksi? Mihin yhteiskunnalliseen ilmiökenttään *Soll*-tilan syntyminen kuuluu, mihin sen toteutuminen?

»Per. 1971»:ssä *Soll*-tila realisoituu *Ist*-tilaksi. Ne eivät ole sama, sillä jotain on redukoitunut ja jotain muuta on tullut mukaan. Institutionaalinen muutos asettaa uusia ehtoja ja avaa uusia mahdollisuuksia. Uusi *Soll*-tila hahmottuu, samoin uudet erilaisetkin kysymykset.

Teemanumero pystyy vain aloittamaan löytöretken »Per. 1971» -ilmiön olemusta hakemaan. Kirjastotiede ja informatiikka -lehti kutsuu mukana olleita tunnistamaan vanhoja maa- ja merimerkkejä.

Tampereella 15. 10. 1986

Marjatta Okko